

การนำหลักสังคหัตถ์ 4 ไปใช้ในพัฒนาการบริหารจัดการของ องค์กรบริหารส่วนตำบล

The Application of 4 Principles of Service (Sangahavatthu) in Administrative Development of the Subdistrict Administrative Organization (SAO)

พระครูศรีปริยัตยารักษ์

Phrakhrusripariyattayarak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

Corresponding Author, Email : songnork@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา ผู้นำขององค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถใน ด้านการบริหารงานในทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการใช้เครื่องมือในการบริหารงานที่เหมาะสม มีการใช้แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการมาแก้ไขปัญหาคือดีขึ้น โดยเฉพาะมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์กรนั้นได้ ตามหลักสังคหัตถ์ 4 ได้แก่ 1)ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2)ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์หรือการประพฤตินิสัยเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และ 4)สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อนำเอาหลักธรรมมาใช้แล้ว ก็ สามารถให้ระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กรได้ดียิ่งขึ้นไป

คำสำคัญ: หลักพระพุทธศาสนา, บริหารจัดการ, องค์กร

Abstract

With the rapid change in the world; political, economic, sociality and culture; the leader must have knowledge how to manage an operation in sub-district administration organization much more effective and efficient. Using effective tools and mixing theory of thought from the western and eastern that helps to solve the problem better. Especially using the Buddhist principle; following the principle of “service and social integration.” There are four objects included; 1) Generosity (or

charity) 2) Convincing speech 3) Rendering service 4) Equal treatment (or equality consisting in impartiality) With the principles above, the leader can raise the performance and effectiveness in operation in the organization better

Keywords: Buddhist principle, Manage, Management, Organization.

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดโดยให้ตัวแทนของประชาชนได้เข้าไปทำหน้าที่ในการที่จะได้พัฒนาและทำภารกิจเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ตรงตามเป้าหมายที่ประชาชนต้องการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ

ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม โดยให้ภาคองค์การบริหารส่วนตำบลและภาคประชาชนนั้นได้มีการส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชนแต่ละชุมชนให้มีความชัดเจนมากขึ้นในปัจจุบันนี้ การประกอบอาชีพของประชาชนของภาคเหนือตอนล่างนั้น ส่วนมากจะได้จากด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักในครอบครัว โดยเฉพาะการขึ้นลงของราคาตลาดการเกษตร และยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยมีผลตรงต่อการประกอบอาชีพกับการผลิตผลทางการเกษตรนั้น โดยที่เกษตรกรยังไม่ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการทางด้านเกษตรกรรมทั้งขาดเงินลงทุน ขาดการรวมกลุ่มในชุมชนในการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย และประชาชนในพื้นที่ก็ยังหาอาชีพอื่นมาทดแทนในการทำเกษตรกรรมจึงทำต้นทุนทางการผลิตสูงจากการเข้าหาแม่ลง ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก ยังขาดระบบชลประทานที่ดี ขาดน้ำช่วงหน้าแล้ง ส่วนหน้าฝนเกิดปัญหาน้ำท่วมอีกด้วย ส่วนวิถีชีวิตของชุมชนและกลุ่มอาชีพเสริมก็ยังไม่เข้มแข็ง ต่างคนต่างทำ ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม รวมถึงในด้านคมนาคมภายในหมู่บ้านก็ไม่สะดวก จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวนั้น ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเกิดความเสียหาย โดยที่ความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้นเป็นปัญหาในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เพราะยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีผลกระทบไม่มากนักน้อย

จากเหตุผลข้างต้นในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละตำบลจึงควรนำ

เอาหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการบริหารจัดการขององค์กรในด้านต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพทางการบริหารจัดการโดยความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นอย่างแท้จริง ความหมายของประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ หมายถึงความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการงานหรือเป็นเรื่องของการ

ใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลที่ได้รับเป็นตัวกำกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใดๆ

อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็น

ค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลขแต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงินวัสดุคนและเวลาใช้การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสมประหยัดไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงมีการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว (สมใจ ลักษณะ, 2546)

อีกส่วนหนึ่งยังให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพหมายถึงอัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย (Ration of outputs to inputs) การวัดประสิทธิภาพจะวัดด้วยตัวประกอบด้วยกันเช่น

1. อัตราการได้ตอบแทน (Rate of retune) ใช้เงินหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน
2. ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิต (Unit cost)
3. อัตราการสูญเสียเปลืองการใช้ทรัพยากร
4. อัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน (Gibson, James L. ; Ivancey-icn, John M. , &

ความหมายของการบริหารจัดการ

คำว่า “การบริหาร” นั้น นอกจากใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Administration” ยังมีคำอีกคำหนึ่งที่ใช้แทนกันได้ คือ คำว่า “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ทางวิชาการจะเลือกใช้คำว่า “Administration” ก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ เหตุผลประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหน่วยงานในหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่วไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration” (สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, 2546)

การบริหารจัดมี 2 นัยด้วยกัน คือ(สิรภาพ เล่าลาภะ, 2545)

1. คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

2. คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ ส่งเสริม และบำรุง

หลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยื่นได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียง

นินทาว่าร้ายพระพุทธรูปได้

ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรี เต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ทาน (Giving; Generosity; Charity) การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของ หรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้ การทำทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มณาปทายี ลภเต มณาปี”

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ

2. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ (Kindly Speech : Convincing Speech) ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก

พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดเต็มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ

3. อุตถจริยา (Useful Conduct; Rendering Services ; Life of Service ; Doing Good) การประพฤติประโยชน์ ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน 2 ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา (Even and Equal Treatment; Equality Consisting in Impartiality, Participation and Behaving Oneself Properly in All Circumstances) เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคลเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

สรุป

ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีกฎเกณฑ์หรือหลักยึดในหมู่คณะหรือสังคม เพื่อให้สังคมนั้นยึดถือและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม จึงนำไปสู่การเอาหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการของชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยการยึดเอาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 นำไปใช้ จึงถือว่าเป็นหลักธรรมอย่างหนึ่งซึ่งช่วยในการประสานหมู่คณะให้อยู่รวมกันอย่างมีความสุข เพราะว่า เป็นหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวของหมู่คณะ มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) ทาน คือ การให้ 2)ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก 3)อุตถจริยา คือ

การประพฤติประโยชน์ 4)สมานัตตตา คือ การวางตนสม่ำเสมอ เพราะว่าหลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่สามารถอุ้มชูโลกให้ยึดเหนี่ยวรวมกันของหมู่คณะ และเป็นหลักที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่รวมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทั้งในครอบครัว จนถึงสังคมอีกทางหนึ่ง เพราะเป็นหลักธรรมให้เกิดความผาสุกในท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อนำมาประยุกต์